

making more effective decisions with all experience possible, to solve many problems on introduction of administrative innovations and carrying out scientific research.

The uniqueness of imitational games is in the seriousness of considering problems combined with conditional nature of decisions (possible proposals) at a certain moment of time. It makes it possible by means of a relaxed way of thinking to broader reveal a creative potential, to express proposals using the required knowledge and with the help of “collective brain” and contesting spirit.

The analysis of different problems considered during the process of managerial games allows to discover the phenomenon of prototype presence in the process of taking administrative decisions. Subsequent studying and purposeful usage prototype conceptions (including those dependent on character and temperament of a leader) give an opportunity to rationalize processes of making decisions to a great extent.

An example of a business game shows that these games are new and effective methodical means of acquiring knowledge, increasing professional skills, a supplementing means of training to classical methods checked by time.

The highly essential particularity of business game that makes them acceptable is a simplicity of perceivness by a participant. The methodical flexibility of the game is displayed by an opportunity to change its regulations with respect to variations of the aims and group’s personnel structure. Besides, the constant repetition of the separated aspects of studying problems could serve to “bringing up” new consciousness in accordance with the new management conditions.

As one of most prospective trends of taking effective decisions on particularly important and big problems the active methods using business games are considered. They are the group-based or individual studies carrying out, for example, by means of “brain storm”, or using situational and roling mechanism under the conditions imitating the real ones.

Properly chosen (and worked out) methods of holding business games gives an opportunity to essential influence on changing the traditional standards and values, for example, in economics. That is absolutely necessary at present time for more successful assimilation of main principles of new management system and for training students, specialists and managers for dealing with complicated problems of their business activity.

References:

1. Красовский Ю.Д. Мир деловой игры: Опыт обучения хозяйственных руководителей. – М.: Экономика, 1989. – 175 с.
2. Нагорская М.Н. Деловые игры и эффективность управления производством / АН Украины. Ин-т экономики пром-сти; Отв. ред. Н.Г. Чумаченко. – Киев: Наук. думка 1992. – 176 с.
3. Хруцкий Е.А. Организация проведения деловых игр: Учеб.-метод. пособие для преподавателей сред. спец. заведений. – М.: Высш. шк., 1991. – 320 с.

Миколайчук М.М.

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У ВІДРОДЖЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах трансформації економічних відносин виникає необхідність перебудови системи управління економікою, зміни критеріїв розвитку. Хоча основний економічний закон соціалізму визначав “...рух соціалістичного виробництва у напрямку дедалі повнішого задоволення зростаючих матеріальних і культурних потреб народу і всебічного його розвитку...” [7, с.77], статистика засвідчує, а уряди колишніх республік визнають залишковий принцип фінансування соціально-культурної сфери. Ми пишалися безкоштовною освітою та медичним обслуговуванням, видатними космічними та спортивними досягненнями, могутністю армії та ін. Оцінити загальне місце не тільки України, але й колишнього Радянського Союзу у світовій економіці важко, бо вони входили в групу “незвітних неприєднаних” або “інших економік”. Але з квітня 1992 р. держави колишнього СРСР згідно з класифікацією у звіті 1991 р. про перспективи світового економічного розвитку віднесені до країн, що розвиваються. Якщо оцінювати “стартові умови” народного

господарства України, то їх можна вважати такими, що подавали надію на зайняття належного місця серед розвинутих держав. По багатьом видам продукції Україна ще у 1991 р. мала кращі досягнення ніж Італія, Франція, Польща і навіть Японія. Суттєве відставання мало місце по виробництву хімічних волокон, тканин, м'яса.

Значний внесок належав Україні і у досягненнях колишнього Радянського Союзу. На її долю припадало у 1989 р. при 17,96 % населення СРСР, 24,3% здобутого вугілля, 40,8% чавуну, 34,2% сталі, 34,5% готового прокату чорних металів, 33,5% сталевих труб, 45,5% залізної руди, 52,6% цукру-піску, значна доля інших виробів. Суттєве відставання по відношенню до частки населення мало місце по виробництву газу - 3,9%, нафти - 0,9%, паперу - 5,6%, бавовняних тканин - 7%, пральних машин - 9,7% [5, с.338-341]. Нижчими були також показники рівня заробітної плати робітників та службовців - 84,18% від показника Росії, 90,5% від показника СРСР; відповідно у радгоспах вона становила 82,32 та 91,64 %. Чисельність студентів вищих навчальних закладів на 100000 чоловік населення складала 84,2 % від показника Росії, 92,5 - СРСР.

Сучасний кризовий стан економіки України спостерігачі багатьох країн світу вважають своєрідним "дивом". Володіючи природними багатствами, суттєвим кадровим, науково-технічним, виробничим потенціалом країна звалилась у прірву злидення. Досвід Франції, Німеччини, Японії, США свідчить, що той феномен, який може привести не тільки господарчі системи, а й цілі країни як до небачених успіхів так і глибоких провалів – це управління. Тому головною причиною стрімкого погіршення ситуації на Україні є криза системи управління суспільством. Вона проявляється у нездатності оперативного призупинити неефективну діяльність, подолати інертність управлінського механізму, одночасно та взаємоузгоджено вирішувати задачі оперативного, тактичного та стратегічного рівнів.

Загальні складності, пов'язані з руйнуванням однієї системи управління і невпевненими пошуками шляхів побудови іншої, посилювалися завдяки розриву господарських зв'язків. Все це супроводжувалося різким спадом виробництва. Вже у 1992 р. обсяг продукції всієї промисловості складав 89% від рівня 1990 р. [5, с.272], товарів народного споживання 86% (у тому числі продовольчі товари - 73%) [5, с.307]. Однією з причин сучасного кризового стану економіки в країні є те, що промисловий потенціал створювався не як єдиний комплекс України, а як частина народногосподарського комплексу колишнього СРСР. Це призвело до відсутності замкнених технологічних виробництв і більшості видів сировини, необхідних для функціонування промисловості нашої держави.

Галузева структура управління економікою виявилася незграбною та неспроможною пристосуватися до нових умов функціонування, тому потребує реформування і, взагалі, перегляду ролі міністерств в управлінні економічним розвитком. Тим більше, що тягар соціального забезпечення переважно несе місцева влада.

Альтернативою галузевому принципу управління є територіальний. Суспільство кожної держави складається з соціальних об'єктів меншого масштабу – територій, які в свою чергу об'єднують безпосередніх виробників продукції чи послуг, підприємства, організації, навчальні заклади, лікарні та ін.

На відміну від галузевого управління, яке спрямовано на задоволення потреб країни у певній продукції або послугах, територіальне управління призначено створювати умови для ефективного використання ресурсного потенціалу та задоволення різноманітних потреб населення територій.

Останнім часом більш розповсюдженим є визначення "регіональне управління". Хоча термін "регіон" не має однозначного трактування і використовується не тільки для визначення територіальних ланок однієї країни, але й об'єднання країн чи континентів, все ж найчастіше він означає область, район, місцевість. Тому у подальших аналітичних дослідженнях будемо під регіоном розуміти область.

Основи ефективності діяльності кожної території закладаються ще при її визначенні. Поряд з адміністративно-територіальними одиницями, склад яких формувался на Україні протягом багатьох сторіч, виникає необхідність виділення економічних районів, які можуть використовувати сприятливі природні і економічні умови для комплексного розвитку господарства.

В умовах адміністративно-командної системи управління економічне районування виходило з інтересів Радянського Союзу та передбачало поділ України на три регіони: Південний, Південно-Західний та Донецько-Придніпровський [6].

У зв'язку з суверенізацією України виникла потреба у здійсненні генерального районування з метою розробки прогнозів та комплексних програм розвитку регіонів. При цьому з урахуванням історичного минулого України пропонується зберегти три економічні зони: Західну, Східну та Південну.

Відносно підходів до мезорайонування існують різні точки зору. Зокрема для Півдня України Поповкін В.А. та Заставний Ф.Д. передбачають виділення Причорноморського економічного району, до складу якого входять Одеська, Миколаївська, Херсонська області та Автономна Республіка Крим.

На наш погляд більш доцільним є підхід Пістуна М.Д., який відокремлює Кримський регіон і Чорноморський [6]. Поряд з наявністю економічних і соціальних особливостей цих регіонів слід враховувати і те, що Одеська, Миколаївська та Херсонська області активно співпрацюють у рамках міжнародного Чорноморського клубу. Але останнім часом розглядають Причорноморський регіон з урахуванням Автономної Республіки Крим.

Основним структурним елементом країни є область. Україна поділяється на 25 областей. Хоча на думку експертів Міжнародного інституту порівняльного аналізу в Україні доцільно виділити не більше 10 областей, що формуються за принципом територіально-виробничих комплексів. [4, с.482]. У цих прогнозах до Таврійського краю віднесені безперечно Одеська, Миколаївська та Херсонська області. Відносно Автономної Республіки Крим можливі варіанти віднесення її до Таврії або виділення у окремий суб'єкт – Крим.

Слід відзначити, що територіально-виробничий комплекс – це різновид міжгалузевого комплексу. Хоча проблемами міжгалузевих комплексів вчені займаються на протязі багатьох років, серед них нема єдності поглядів на характер внутрішніх складових цих комплексів та їх зв'язків [3]. Також для подібних перетворень ще не розроблений відповідний законодавчий механізм. Тому область ще довгий час буде залишатись основною адміністративно-територіальною одиницею, що об'єднує економічно самостійні але взаємопов'язані міста і райони.

У сучасних умовах зростає відповідальність керівництва областями за економічний і соціальний стан підпорядкованих їм територій, що потребує розробки стратегії і політики регіонального розвитку.

Цікаво, але хронологія змін принципів управління в колишньому СРСР свідчить якраз про те, що територіальний принцип управління застосовувався якраз у часи становлення економіки (1917-1920 рр.) та реформування (1957-1965 рр.). Але територіальна схема управління економікою серед декількох недоліків має один суттєвий – гарні умови для виникнення місництва. Цей недолік, при відсутності сильної центральної влади, може перекреслити всі переваги.

Для ефективного управління економікою в нашій державі важливо створити змішану систему, яка б враховувала всі наслідки розвитку промисловості України як частини єдиного народногосподарського комплексу СРСР та дозволяла реформувати промисловість регіонів з огляду на сучасні реалії. А вони такі, що потребують застосування термінових заходів із виведення економіки з кризового стану і доведення найважливіших економічних показників до рівня, який передував спаду виробництва, тобто забезпечити відродження економіки. Поряд з цим необхідно створити умови для значного перевищення кращих досягнень минулих часів, ліквідації бідності та сталого зростання доходів населення, підвищення якості освіти, оздоровлення навколишнього середовища, що є ознаками економічного розвитку.

Визначенню особливостей регіональної економічної політики присвячені роботи багатьох авторів. Вони відзначають відмінності регіонів за природними умовами, ресурсами, рівнем колишнього економічного розвитку та сучасної деградації. Тому для відродження економіки України необхідно відродження регіонів. Першочерговим завданням є забезпечення населення роботою та зарплатою. Далі необхідно вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, зменшення їх залежності від центру.

Досвід часів планової економіки показав, що адміністративно-командні методи вирішення питань розвитку і розміщення продуктивних сил повністю дискредитували політику раціонального територіального розподілу праці, привели до негативних соціально-економічних наслідків загострення суперечностей між центром та регіонами, порушенню екологічної рівноваги цілих регіонів.

Стає очевидним, що без глибоких змін принципів відношень між центром і регіонами, демократизації управління територіальним розвитком не вдається призупинити негативні тенденції.

Наповнення реальним змістом економічного суверенітету регіонів пов'язано з формуванням нового механізму територіального управління, який би забезпечував зацікавленість регіонів у досягненні високих кінцевих результатів господарської діяльності на їх території, активному використанні для цього регіональних факторів розвитку, переваг територіального розподілу і кооперації праці з метою збільшення суспільного багатства України та створення умов для ефективного вирішення регіональних господарчих та соціальних задач [1].

Вирішенню цих проблем сприятиме розвиток соціально-адекватного менеджменту – високоефективної моделі управління на основі її адаптованості для функціонування у суспільній системі з найвищим ступенем соціальної відповідальності та урахуванням переважних інтересів суспільного розвитку як на державному, так і регіональному рівні [2,с.60].

Державна регіональна політика має спрямовуватися на сприяння соціально-економічному розвитку держави в цілому на основі більш повного та ефективного залучення в господарський оборот ресурсного потенціалу регіонів, використання переваг територіального поділу і кооперації праці через розширення повноважень і підвищення відповідальності регіональних та місцевих органів влади за вирішення проблем територій.

Серед пріоритетних цілей державної регіональної політики виділяються:

- збільшення національного багатства країни через створення умов ефективного використання природно-ресурсного, науково-технічного та трудового потенціалу кожного регіону;
- зростання та зближення рівнів економічного і соціального розвитку регіонів України;
- сприяння гармонійному та збалансованому розвитку регіонів, надання фінансово-економічної підтримки депресивним регіонам;
- запровадження єдиних загальнодержавних мінімальних соціальних стандартів та дієвих механізмів соціального захисту населення незалежно від економічних можливостей регіонів.

Взаємозв'язок між цілями регіонального розвитку та збільшенням добробуту України в цілому показано на рис. 1.

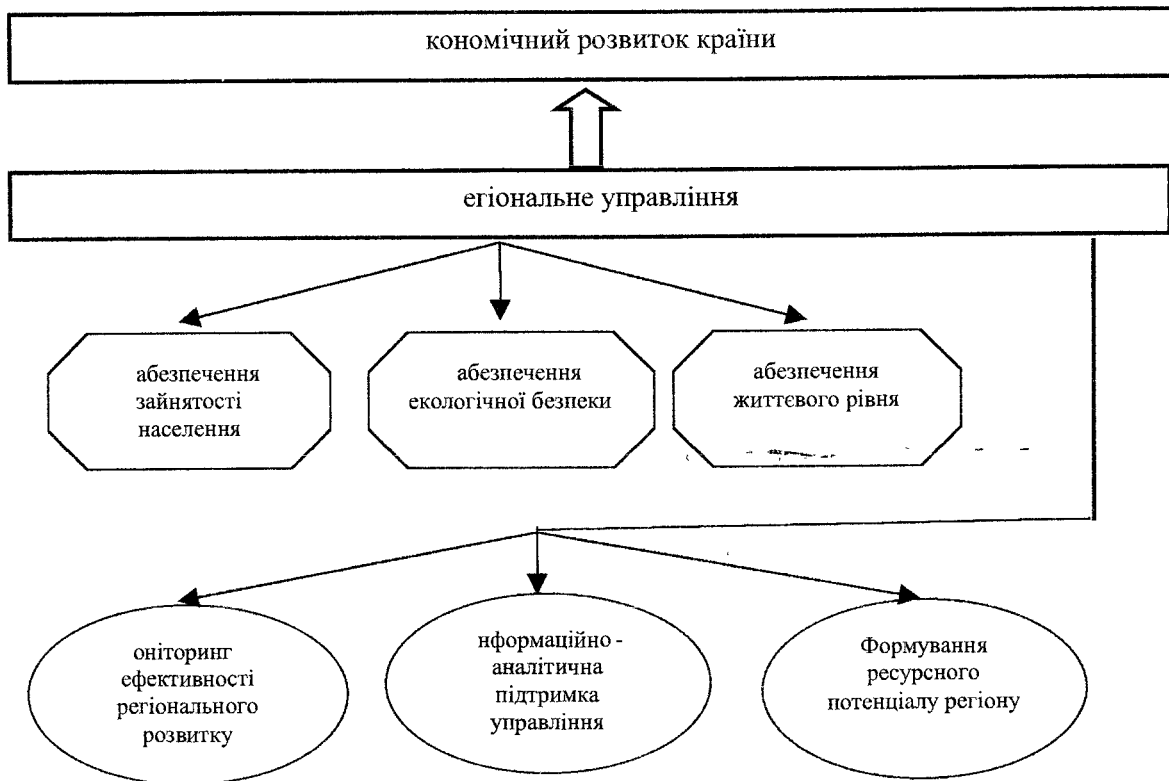

Рис.1. Цілі регіонального управління

Для реалізації головної мети та пріоритетних цілей державної регіональної політики належить вирішити такі завдання:

- розвиток демократичних засад місцевого самоврядування, підвищення здатності територіальних громад і населення регіонів самостійно та відповідально вирішувати питання їх соціально-економічного розвитку;
- створення належної фінансової, матеріальної і правової основи місцевого самоврядування, удосконалення фінансово-бюджетних відносин між центром і регіонами, вироблення критеріїв та механізмів надання державної підтримки регіонам;
- структурна перебудова економіки регіонів, створення нових високоєфективних виробничих потужностей, налагодження системи коопераційних міжрегіональних зв'язків;
- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та покращання демографічної ситуації, збільшення тривалості життя та природного приросту населення;
- визначення та перерозподіл повноважень між різними рівнями влади на основі децентралізації управління соціально-економічними процесами шляхом здійснення повномасштабної державно-правової та адміністративної реформи;
- забезпечення взаємного представництва центральних і регіональних та місцевих органів влади та створення умов реального впливу територіальних громад і населення регіонів на процес формування та здійснення загальнонаціональної державної політики.

Вкрай складно точно оцінювати успіх або невдачу втручань державної політики. Однак будь-яка стратегічна дія має кроїтися під державну або регіональну економіку та базуватися на аналізі економічних сил, альтернативах та бар'єрах до розвитку підприємств.

Література

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. Курс лекций. – М.: Юрид.лит., 1997. – 400 с.
2. Бурега В.В. Социально-адекватный менеджмент. В поисках новой парадигмы. Монография-К.; Изд.центр «Академия», 2001.-272с.
3. Єпіфанов А.О., Сало І.В. Регіональна економіка : Навч.посібник.-К.: Наукова думка, 1999.-344с.
4. Михасюк І., Мельник А.,Крупка М.,Залюга З. Державне регулювання економіки/ За ред.д-ра екон.наук, проф.,акад. АН Вищої школи України І.Р.Михасюка.- Львівський національний університет ім.І.Франка. Підручник.Друге вид.,виправлене і доповнене.-К.: Атїка,Ельга-Н, 2000.-592с.
5. Народне господарство України у 1992 році: Стат. щорічник / Міністерство статистики України: Відповідальний за випуск В.В.Самченко. -К.:Техніка, 1993.-464с.
6. Розміщення продуктивних сил України. Підручник /Є.П.Качан, М.О.Ковтонюк, М.О.Петрега та ін. За ред.П.С.Качана.- К.: Вища школа, 1997.-375 с.
7. Теличук П.П., Паламарчук В.О. Нариси з економічної теорії: Навч. посібник. - К.:ІСОД, 1994.-172с.